

Ozir po svetu.

Kurban-bajram.

(Konec.)

Za turške vlade podal se je prvi dan bajrama vali (carski namestnik) s svojim sijajnim spremstvom, vse činovništvo in oficirji od Careve džamije (izza koje je valin konak) do Usren-begove džamije, kjer se vrše molitve in mufti, pridiguje, pa zopet nazaj. Udeleževalo se je, se ve da, tudi vojništvo in vse ulice so bile nagnječene z radovednim ljudstvom, koje je htelo ogledati si vojaško parado in sijajen izprevod imenovane gospode, ki je bila večidel na konjih). — Turci, koji se srečavajo, pozdravljajo se in podajajo si roke ter govore te le besede: „bajram barei allah“ ali „bajram mubarei olah“, to je, „bog daj srečne praznike“, na kar mu drugi odgovori: „Allah rasollah“, to je, „da je bog zadovoljen“.

Glavni in karakteristični običaj pa je, da prvi dan tega bajrama Turci vsak po svojem imenji enega ali več (nekateri po deset in več) janjcev zakolje. To delo mora gospodar sam izvršiti, potem pa mu služabniki daljni posel opravljajo, na pr., da janjecem kožo oderejo ter jih razsekajo. To je tedaj ona žrtva ali kurban, od katerega ima praznik sam ime.

Turci namreč verujejo, da duše onih, kateri so se v življenju pregrešili, gorijo v džehenemu (peklu) do kiamet-gjuna (sodnega dne), pa da Mohamed sam stoji v ognju do kolena za takove. Na sodni dan pretvoril se bode v ovna, duše grešnikov pa v bolhe (piré), katere se bodo v njegovo volno uvlekle, ter jih bode tako v gjenet (raj) nesel. — Kdor zatorej za svoje rojake ali prijatelje zakolje žrtvo (da se muke mrtvega olajšajo), pošlje prvi čereg (četrtnina) komšijam (sosedom, pa bili tudi kristijani), drugi rodbini, tretji in četrti pa sirotinjam. — Kdor pa za svoje grehe žrtvo zakolje, obdrži en del za se. — Predno se ti janjci (prvi dan bajrama opoldne) zakoljejo, postijo se. Sosedje se ve da zopet od svoje žrtve vračajo in ker se mora vse meso v teh štirih dneh pojesti, je naravno, da se siromaki te praznike mesa najedó do sita, kajti gospodarjem samim ni moči sè svojo družino vsega po-uziti, zato preostalo podaré siromakom. — Kože teh janjcev se posušé, prodadó, denar pa, ki se za-nje izkupi, dá se džamijam v dar. Mnogi tudi sveče džamijam darujejo. Dar, ki se naklanja džamijam, zove se „hair“, oni pa, ki se dá siromakom: „sadaka“. — Kakor sem uže gori omenil, naslanja se ta praznik na bibliško pripoved o Abrahamu in daritvi Izakovi. Turci jo tako-le pripovedujejo:

„Ko je Abram pengaber (svetnik ali prorok) zaželel imeti sina, prosil je Boga, da mu ga dá ter je obljubil, da mu hoče žrtvovati ono, kar mu je najmilejše. Bog ga usliši ter mu dá sina Smaila (Ismaela), ali zahteva pozneje od njega, da spolni svojo obljubo in mu žrtvuje sina, ker mu je ta najmilejši od vsega. Žalostnim srcem popelje Abram svojega sina v goro ter mu zveže roke, da bi se ne branil nameri očini, zaklati in žrtvovati ga Bogu. Smail prosi, da ga oče reši spon, ker se hoče udati v voljo božjo in očino. Abram to stori, a ko je hotel zabosti nož v sina, protivi mu se nož ter noče v telo Smailovo. Abram se začudi ter vpraša, kako to, da nož, ki je tako oster, da kamenje preseče, noče v meso Smailovo. „Kako bi to mogel storiti“, odgovori mu nož, „ko mi Bog sedemdesetkrat pravi, da ne smem rezati človeka!“ V tem hipu prileté ptice pa prosijo Boga, da odjenja od svoje volje ter daruje življenje Smailu. Na to pošlje Bog svojega Gjibraila, ki Abramom donese črnega janjca, ter mu zapové, naj tega namesto Smaila Bogu daruje.“

V koliko se razlikuje to pripovedanje od onega v sv. pismu, ni mi treba razlagati. Zanimivo je, da po mohamedovski priči Abraham svojega sina Ismaela (Smaila) žrtvovati hoče, dočim nam stari zakon isto o Izaku pripoveduje. Znano je, da so Arabi, prvi mohamedani, potomci Ismaelovi.

Ostaja mi pridodati samo še nekoliko besedi o etični znamenitosti te svetkovine. Jedro tej slavnosti je spomin na ublaženje nazorov o povrnitvi.

Človek je dolžan za vse dobre, katere prejme od Boga, zahvaljevati se ter mu zato vse, kar mu je najdražjega žrtvovati. Človek dobil je vse, kar ima, od Boga, zategadel je le začasni posestnik in Bog more od njega vsak čas zahtevati, da mu povrne ono, kar je dobil od njega. Zato vidimo pri narodih najnižjega izobraženja človeške žrtve. Na ta nazor naslanja se dalje drugi, da je človek dolžan, svojemu drugu poravnati in povrniti popolnem ono, kar je proti njemu zakrivil, „oko za oko, zob za zob“. — Z rastočo kulturo pak so se ublažili ti surovi pojmovi in baš pripoved o daritvi Abrahamovi kaže nam, kako je sam Bog zadovoljil se z manjšo žrtvo in tako ljudi napotil, kako imajo biti spravedljivi. To je prvi korak do principa krščanske morale, koja uči, da se imajo odpuščati krivice, ki se komu zgodijo.

Mohamedovci pošiljajo dakle na ta dan eden drugemu kose svojih žrtev tudi v znamenje, da so se pomirili, kajti menjavajo sosede na ta dan darila tudi tedaj, ako so se medsobno mrzili. Škoda je le, da so Turci pri tem prvem koraku ostali, pa da ta lepi simbolični običaj poznavao samo v občeni med ednakoverniki, ter so tako njih nazori za plemenitimi krščanskimi daleč zaostali.

R. P. S.

Ulčinj.

Redkokedaj se je toliko govorilo in pisalo o kakem majhnem, do sedaj še skoro nepoznanem kotu, kakor je Ulčinj, ki bi bil kmalu povod dal velikemu boj-nemu plamenu, ako bi na posled vendar ne bila pamet srečala Turke, da so še le pred nekimi dnevi Črnogorcem izročili Ulčinj, po ukazu zedinjenih evropskih vlad od 3. avgusta t. l.

Naj tedaj našim čast. bralcem na kratko popišemo ta kraj.

Ulčinj leži ob jadranskem morji na arbanskem obrežji 20 kilometrov pod Barom (Antivari) ob obrežji Mužure in Golence. Po pravici so mu uže nekdanj dali ime „gnjezda na skali“ — tako majhno je. Trdnjave so uže skoro vse razpadle, in da bi bile tudi v dobrem stanu, bi ne koristile mnogo, ker višini Mužura in Golence popolno nadvladate Ulčinj. Med podrtinami trdnjave leži staro mesto, katero šteje blizo 100 na pol podrtih kolib, med katerimi se vlačijo grde, krive in strme poti. Nekoliko bolje je predmestje, katero se razširjuje tik morskega obrežja. Tudi je onih 600 hiš, katere šteje, nekoliko v boljem stanu. V predmestju je tudi „bazar“ (sejmišče).

Pristanišče za ladije, zavoljo katerega ima mestice še nekaj vrednosti, je zavarovano proti nevihtam, a tako majhno in plitvo je, da nekoliko večje ladije uže težko v njem pristajajo.

Ulčinj šteje 3500 prebivalcev, večinoma Arbancev turške vere, ki se živijo z ribarstvom in prevažanjem blaga v različna pristanišča jadranskega morja.

Ulčinj so osnovali nekdanj Kolhi iz Colchinija; prišel je potem pod rimsko gospodstvo in po deljenju cesarstva k vzhodni polovici. Do 11. stoletja ostal je lastnina Bizantincev, pozneje bil je včasih Srbom, včasih Orogom, včasih Benečanom v lasti. Od zad-